

Opis źródła:

Krystyn Lach Szyrma, uczestnik powstania listopadowego, odbył w latach 1823-1824 podróż po Anglii i Szkocji. Swoje obserwacje opublikował w trzypięciotomowej pracy wydanej w Warszawie w 1828 r. Zamieszczony fragment źródła pochodzi z pierwszego tomu relacji i przedstawia obserwacje autora na temat edukacji ubogich w Szkocji.

Miejsce wydania:

Krystyn Lach-Szyrma, *Anglia i Szkocya: przypomnienia z podróży roku 1823-1824 odbytey*. T. I, Warszawa 1828, s. 94, 106-107.

Tekst źródła:

Przed kilku laty nadzwyczajnie wiele dzieci więziono. Z ich zeznań przekonano się, że wykroczenia ich były skutkiem zaniedbanej edukacji. Aby temu zapowiedz, pomnożono w stolicy szkółki ubogich, jedną ustanowiono nawet w samym więzieniu. Odtąd co roku zmniejsza się liczba występnych. Bo gdzie jest źródło błędu, jeśli nie w niewiadomości? [...]

W celu zapobieżenia ułomnościom moralnym, nigdzie nie znajduje się tyle szkółek, gdzieby ubodzy mieli tyle łatwości w odbieraniu edukacji, Dozór nad nimi należy wyłącznie do ich założycieli. Kobiety szkockie przyczyniają się najbardziej do ich pomnażania: w wielu szkółkach, a zwłaszcza płci żeńskiej, córki najbiedniejszych obywateli kolejno dopełniają obowiązków dozorczyń i nauczycielek. Nie wierzyłem temu z początku, dopóki się o tem naocznie nie przekonałem. Jakże pięknym ogniwem ludzkość wiąże tu zamożność z ubóstwem! Jaką łagodność uczuć, jakie braterskie postępowanie wyższych z niższymi wroży to na przyszłość!

W ogólności można powiedzieć, że w Szkocji starają się stan ubogi ulepszyć przez oświatę, czyli co na jedno wychodzi, przez otworzenie im oczu na wszystkie korzyści, jakie rządny człowiek przez zabiegi, prace i przemysł osiągnąć jest zdolnym. Ta edukacja w Szkocji wysoko jest posunięta. Przez nią zagroziło się ubóstwu, któremu w Anglii ledwie ogromnym podatkiem zaradzić można, a w Irlandii zaradzić niepodobna. Ona okazała w skutku, że lud szkocki jest i pracowitszy i porządniejszy. Oświecony będąc w tem co zmożne i czego potrzebuje, chętnie przestawa na tem czego się dorobił, - jest gospodarnym, spokojnym. Sam już moralny stan jego, staje się dla niego źródłem zamożności.

Pytania do źródła.**Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i średniej (zakres podstawowy):**

1. Jakie były skutki zaniedbanej edukacji dzieci?
2. Jakie działania podjęto, aby temu zapobiec?
3. Jak w Szkocji starano się ulepszyć stan ubogi przez edukację?
4. Jakie cechy szkockiego ludu zostały podkreślone jako wynik dobrej edukacji?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Jakie emocje i postawy społeczne były wynikiem tego zaangażowania społecznego?
2. Jakie różnice w podejściu do ubóstwa można zauważyć między Szkocją, Anglią i Irlandią?
3. Czy różnice te wynikały tylko z podejścia do kwestii powszechnej edukacji?
4. W jaki sposób edukacja przyczyniła się do poprawy moralnego i ekonomicznego stanu społeczeństwa szkockiego?

Wskazówki:

W XIX wieku Szkocja, podobnie jak wiele innych krajów, borykała się z problemem ubóstwa i jego konsekwencjami, takimi jak przestępczość i brak dostępu do edukacji dla najbiedniejszych warstw społecznych. W odpowiedzi na te wyzwania, podjęto działania mające na celu poprawę sytuacji ubogich poprzez edukację. Jednym z kluczowych działań było zwiększenie liczby szkółek dla ubogich dzieci w stolicy oraz innych regionach Szkocji. Celem tych szkółek było zapewnienie podstawowej edukacji dzieciom z ubogich rodzin, co miało zapobiec ich dalszej marginalizacji i umożliwić im lepsze szanse na przyszłość.

Inicjatywa zakładania szkółek często pochodziła od lokalnych społeczności, filantropów oraz organizacji dobroczynnych. Wiele szkółek było prowadzonych przez osoby prywatne lub stowarzyszenia charytatywne. Szkołki były zakładane zarówno w miastach, jak i na wsiach, aby zapewnić dostęp do edukacji jak największej liczbie dzieci. Kobiety odegrały kluczową rolę w organizacji i prowadzeniu szkółek. W wielu przypadkach, córki najbiedniejszych obywateli pełniły funkcje dozorczyń i nauczycielek, pracując dobrowolnie i angażując się w edukację ubogich dzieci. Ich zaangażowanie było przykładem solidarności społecznej i współpracy między różnymi warstwami społeczeństwa, które mogło przyczynić się do zmniejszenia podziałów społecznych.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis